

Två sorters feminism

EN FEMINISTISK ADAPTATION AV EN Shakespearepjäs kallas på engelska ofta en *re-vision*. Den nya texten ser på den gamla från ett nytt håll, ur de kvinnliga rollfigurernas perspektiv. När jag undervisade på kursen *Shakespeare's Women in Modern Drama* i Lund upptäckte jag att många studenter väntade sig att re-visions för att kvalificera sig som feministiska skulle visa Shakespearehjältinnorna som "starka kvinnor" – som förebilder, inte offer – och, framför allt, sluta lyckligt.

Detta är förstas en typ av re-vision: en sorts utopi som räddar hjältinnorna från deras tragiska öden. Men motsatsen är lika vanlig: re-visions som istället fungerar som dystopier, som behåller de tragiska slutet och tydliggör analysen att dessa slut är resultatet av könsmaktsordning och kvinnoförtryck. Re-visions kan alltså antingen gå in och ändra händelseförloppet i Shakespeares pjäs och visa på alternativ eller förklara hur karaktärerna har hamnat där de har och visa hur illa det går när patriarkatet vinner.

JAG SKILJER PÅ TVÅ OLIKA SORTERS feministisk ansats när det gäller kreativ respons på Shakespeare. Jag kallar dessa två kategorier *optimistisk feminism* och *pessimistisk feminism*. Ett exempel på optimistisk feminism är Ann-Marie MacDonalds komedi *Goodnight Desdemona (Good Morning Juliet)* (1988), där en sentida akademiker gör en läsning av *Othello* och

Romeo och Julia som komedier istället för tragedier och får tillfälle att omsätta sin teori i praktik när hon transporteras in i de båda pjäserna. Hon räddar både Desdemona och Julia från döden genom att stjäla näsduken från Jago respektive avslöja Romeo och Julias hemliga giftermål innan Romeo hunnit döda Tybalt. På så sätt avvärjs de tragiska slutet och hjältinnorna får överleva. Ett annat exempel är Jean Betts *Ophelia Thinks Harder* (1993), där en tjänsteflicka drunknar i Ofelias ställe. När alla tror att hon är död tar Ofelia chansen att klä ut sig till pojke och rymma med ett teatersällskap.

ETT EXEMPEL PÅ PESSIMISTISK feminism är Paula Vogels *Desdemona: A Play About a Handkerchief* (1994), som följer Desdemona under hennes sista dag i livet. När pjäsen slutar vet Desdemona att hon kommer att dö. Emilia räknar borststagen medan hon borstar Desdemonas hår som en nedräkning till det oundvikliga slutet. Ett annat exempel är *Lear's Daughters* (1987), av The Women's Theatre Group och Elaine Feinstein. I den här pjäsen får vi följa de tre systrarna Goneril, Regan och Cordelia från deras tidiga barndom tills de två äldsta har ingått arrangerade äktenskap och flyttat hemifrån. Genom hela pjäsen finns referenser till systrarnas framtida öden. Slutet av pjäsen, mörkt nog även för den som inte känner till Shakespeares *Kung Lear*, blir än mer tragiskt för den som är medveten om vad som kommer efter slutet. I båda dessa pjäser presenteras kvinnorna visserligen som offer, men det är tydligt att mekanismerna bakom de tragiska slutet har sin grund i patriarkala strukturer.

SKILLNADEN MELLAN OPTIMISTISK och pessimistisk feminism ligger åtminstone delvis i skillnaden mellan att se Shakespeare som fiende eller allierad. Den optimistiska feminismen ser Shakespeares tragiska slut som misogyn och skriver nya, mer "feministiska" slut för att rätta till det som blivit fel. (Det ska dock påpekas att detta görs med glimten i

ögat och att de två exempel jag tagit upp är uppslupna komedier som vittnar om stor kärlek till Shakespeares dramatik.) Den pessimistiska feminismen, å andra sidan, gör analysen att de tragiska slutet redan i Shakespeares pjäser är resultatet av kvinnoförtryck och ojämställdhet. Den här typen av feminism renodlar genusperspektivet och fokuserar specifikt på de kvinnliga rollerna (männerna dör ju ofta också), men de dramatiker som ägnar sig åt pessimistisk feminism litar på att Shakespeare står på deras sida.

Läs mer om Shakespeare och feminism:

Carolyn Ruth Swift Lenz, Gayle Greene och Carol Thomas Neely, *T* (1980)

Carol Rutter, *Clamorous Voices: Shakespeare's Women Today* (1988)
Carol Chillington Rutter, *Enter the Body: Women and Representation on Shakespeare's Stage* (2001)

Marianne Novy, *Cross-Cultural Performances: Differences in Women's Re-Visions of Shakespeare* (1993)
Marianne Novy, *Transforming Shakespeare: Contemporary Women's Re-Visions in Literature and Performance* (1999)

Marianne Novy, *Love's Argument: Gender Relations in Shakespeare* (1984)

Phyllis Rackin, *Shakespeare and Women* (2005)

Text: Mette Hildeman Sjölin

